

LOS PREGONES DEL VIRREY D. HERNANDO ÇANOQUERA (1595 y 1604) *

JOSE ALFREDO VIDAL RETTICH

No es la primera vez que alguien, aguijoneado por el deseo de ensanchar el abanico de posibilidades que dan acceso al conocimiento de nuestra historia, recurre al texto de una serie de pregones promulgados por la autoridad superior de nuestra isla.

Un erudito historiador local, fallecido casi en nuestro días, nos ha estimulado con su ejemplo y con sus palabras: con su ejemplo, porque entre la prolífica producción que nos ha legado, se cuenta un opúsculo que lleva por título: *Pregons del XVI segle a Mallorca* ¹. Con sus palabras: en la *Capsonada* de los *Pregons* que acabamos de mencionar hemos leído las siguientes líneas: *Ben haja l'afany del ar- quòleg qui aporta la seua contribució a la obra gloriosa de la història patria, aon tal esforç, per migrat que sia, pren una gran valor* ².

Al igual que Mn. Ponç opinamos que los documentos que vamos a ofrecer al público *pertanyen a coses, aparentment de poc recapte (...) que ultra l'interés històric, ne tenen un altre ben remarcable: el llinguistic (...) cardins ells el llenguatge descapdellava's normalment sense pretencions literaries, regulimants de saba catalana, tot flamejants, aximateix en mols indrets de patriotisme* ³.

Pero no debe olvidarse el valor inicial de los *Pregons*, esto es: el aspecto jurídico. Desde esta perspectiva los *Pregons* ofrecen copioso caudal con el que se puede iniciar el estudio sobre la figura del Gobernador de Mallorca y Capitán General, llamado también Lugarteniente General o Virrey.

Mossen A. Ponç esquiva la cuestión y, tal vez intencionadamente, omite decir en el título de su obra de qué autoridad dimanar

---

* La transcripción del texto que publicamos ha sido revisada y corregida por Juan Rosselló Llitas, Director del Archivo Diocesano, a quien agradecemos igualmente la atención que nos ha prestado, asumiendo la dirección de nuestro trabajo.

¹ A. Pons, *Pregons del XVI segle a Mallorca, treladats mot a mot de l'original i ara estampats amb un proemi*, Ciutat de Mallorca, 1929. El texto había sido publicado en BSAL; contiene los *Pregons* publicados entre 1500-1522.

² A. Pons, op. cit. p. IV.

³ Id. id. p. IV y VII.

los documentos que publica. D. Fernando Weyler opina que el nombre de virrey era un título excesivo, una especie de tratamiento hiperbólico, dado a la autoridad superior de las Baleares ⁴; tal opinión no es compartida por D. Tomás Aguiló, el cual agrega que le parece pueril la cuestión suscitada por el Sr. Weyler, *que al fin y al cabo no es más que una cuestión de puro nombre* ⁵.

D. Vicente Mut y D. Joaquín M.ª Bover han ensayado la formación de un catálogo de virreyes, con fortuna desigual ⁶. El historiador Binimelis contempla la autoridad en una doble vertiente: de una parte la Universidad, constituida por los Jurados del Reino, que arranca en la época medieval y conserva las características propias del medioevo, con cierto espíritu democrático y consuetudinario, peculiar en las instituciones nacidas en el ámbito de la Corona de Aragón; de la otra al virrey nombrado directamente por la Corte de Madrid ⁷.

Un historiador contemporáneo interesado en estudiar la figura del obispo D. Juan Vich y Manrique ha tocado tangencialmente el tema de los virreyes ya que dicho obispo tenía un hermano llamado Luis que durante su pontificado desempeñó el cargo de virrey de Mallorca ⁸. Este autor después de seria reflexión y prolongado estudio llega a la conclusión de que en Mallorca se fue afianzando cada vez más la autoridad del capitán general o lugarteniente del rey, que a mediados del s. XVI recibió ya el título de virrey y al que asistía un consejo compuesto por individuos que no solían ser naturales del país; y añade: «Se comprende, pues, que fuera muy distinta la mentalidad de estos dos círculos de gobernantes. Las Universidades, tanto la general como las particulares, estaban compuestas por regnícolas, elegidos dentro del pueblo por el sistema de saco y suerte, fuertemente apegadas a los privilegios y a las libertades municipales antiguas, y en cambio los oficiales regios eran muchas veces forasteros y de lengua castellana, y frecuentemente se habían distinguido antes como militares, y por tanto tenían de la autoridad un concepto muy diverso, favorable al poder absoluto de los reyes. Los mallorquines, aunque inicialmente tenían más propensión a los principios medievales, sin embargo poco a poco se plegaron a las nuevas estructuras y a la moda del tiempo, empezando las clases altas por afán de títulos nobiliarios y por el deseo de participar en las empresas nacionales, se adaptaron a la mentalidad imperante. En cambio la clase de los juristas y letrados permaneció más fiel a las ideas antiguas; y éstos eran los que muchas

⁴ F. Weyler, *Historia orgánica de las fuerzas militares de Mallorca*. Tomamos la cita de T. Aguiló, *Virreyes de Mallorca*, Palma, 1959, p. 10.

⁵ T. Aguiló, ut supra in num. 4, p. 14.

⁶ Id. id. p. 16.

⁷ J. Binimelis, *Historia de Mallorca*, Palma 1927, tom III, p. 379.

⁸ G. Pons, *La cura de almas y la vida cristiana del pueblo de Mallorca, bajo el pontificado de D. Juan Vich y Manrique de Lara (1573-1604)*, Roma, 1971.

veces como síndicos o delegados de las Universidades acudían a la corte protestando contra las arbitrariedades de los Gobernadores, y porque éstos muchas veces se oponían a los privilegios municipales que habían jurado respetar»⁹.

Para ratificar las afirmaciones del párrafo anterior aduciremos la correspondencia espistolar enviada por jurados y caballeros al rey y personas residentes en la Corte a fin de conseguir la destitución del Capitán General, cuya presencia, según afirman, resulta nociva para la economía insular¹⁰. Tal vez donde más se manifiesta la tirantez de relaciones y la división de la sociedad en partidos, sea en el proceso suscitado a causa de cierta controversia promovida por jurados y notable sector de la ciudad contra el virrey porque éste se oponía a que los jurados ocupasen el banco de la catedral donde tradicionalmente solían sentarse para asistir a los divinos oficios. La causa no es tan trivial como pudiera parecer a primera vista, ya que en el fondo se trata de conservar las franquicias y privilegios locales contra el dictamen de una autoridad impuesta desde Madrid. Pese a la extensión del documento no dudamos en transcribir los nombres de las personas que se comprometieron a sufragar los gastos del proceso incoado; con ello se puede conocer mejor la problemática social de Palma a final del s. XVI¹¹.

Este es el tenor del documento:

Nosaltres debax scrits deim que sempre y quant los magnífichs jurats de la present Ciutat y Regne per causa de no anar a les exequies que se han de selebrar per mort del Rey nostro senyor que está en lo cel, en les quals lo senyor virrey ha declarat que han de estar asentats dits jurats a la part esquerra del altar major de la seu, contra la consuetut antiquissima y immemorial possessió en que estaven y están de assentarse a la dreta del dit altar al costat de Sa Señoria, de qual declaratio han recorragut a Sa Magestat, si entre tant que dita Se Magestat declarava lo ques servit se guarda en los dits assentos, los dits jurats per dita ocasió partiran algunes despeses per executio de penes o altrement pagaran algunes quantitats de ben propis y propo-santse en consell general nos determinera que lo dany que patiran los dits jurats per dita causa se page de bens de la Unversitat en tal cas nos obligam y prometem pagar de bens nostres propis dits danys, despeses y qualsevol cosa que per dit efecte patissen dits jurats y axi matex prometem y nos obligam pagar lo gasto ques fasa en ambiar un o molts cavalers o ciutedans per sidnichs a Se Magestat per a defensar aquest negoci y per tot lo demás que convindrà per servey de Sa Ma-

⁹ Id. id. p. 95-96.

¹⁰ Cartas de varios jurados y de caballeros para conseguir la destitución del virrey. Van dirigidas a la Corte de Madrid y a los síndicos de los jurados residentes en la Corte. ADM. MSL/370, 32 x 23, 218 fs. Años 1559-1563.

¹¹ Las firmas se recogieron el 29 de octubre de 1598.

gestat y be y utilitat de aquest seu regne, com axi siam de perer ques fasa en dit negoci volent que la present scriptura tinga forsa de acte publich ab totes les clausules y obligaciones necessaries y acostumades, pagant en tal cas cade u de dits jurats lo que li calra pro rata y portio. Fet a 29 de octubre 1598.

Los qui firmaren dita scriptura son los següents:

Jurats:

Pere Luis de Berard
Genis Font
Michel Joan Cabrer
Antoni Cifre
Agustí Craspi

Joan Vivot
Joan Bonet, notari
Michel Vivot
Michel Çanglada
Nicolau Box de Berard
Michel Çanglada per mon pare
Joanot

Advocats de la casa:

Michel Palou, doctor en drets
Lo doctor Jordi Fortaza
Hieronim Sant Joan
Antoni Gual
Joan de Puigdorfila

Pau Sureda
Antoni Nadal
Joan Cazelles
Francesch Paliser
Pere Togores
Rafel Varger, sabater
Pere Gual, menor
Francesc de Puigdorfila
Pere Callar
Anthoni Farrer, menor
Anthoni Esteve
Joanot Mas
Barnadí Surada Çangalda
Barthomeu de Oleza
Matheu Net
Michel Nadal
Hieronim de Homps
Palay de Berard
Francesch Joan de Oleza
Lorongo Surada
Ramón Burgués Çafortaza
Nicolau de Berga
March Antoni Cotoner
Honofre Font y Montornes
Joanot Gual y Çanglada
Phalip Valentí
Jordi de Caulelles
Joanot de Puigdorfila
Jordi Vida
Lo doctor Barrera
Franchesc de Oleza

Sindichs:

Michel Domenge, notari
Andreu Cazellas, notari
Guillem de Puigdorfila
Hieronim Pau de Puigdorfila
Francesch Joan de Oleza
Joan Agustí de Caulelles
Balenguer Vida
Ramón Dezclapés
Francesc Clapés y Montornes
Antoni Farrendel
Pere Antoni Axaló
Lo doctor Jaume Valentí
Guilem Abri Dezcallar
Salvador Surada de Sant Martí
Jauma Morell
Antoni Gual, menor
Phelip Moranta, doctor en drets
Francesc Farragut, notari
Anthoni Jaume Boscha, notari
Martí Fulana
Pau Vivot
Luis Çanglada
Pere Antoni Çanglada

Pau Ribes, notari
 Pere Amer
 Jordi Serra
 Pere Mut, notari
 Hieroni de Sales, menor
 Bazili Morell
 Matheu Socies de Bunyola
 Don Batista Dezpuig
 Don Jordi Manades
 Pere Antoni de Sant Martí
 Franchesc Muntener
 Phalip Fuster
 Joan de Puigdorfila, comenedor
 de Sant Sepulcra
 Barnat Luis Cotoner, doctor en
 drets
 Baltazar Dez Brull
 Martí Mora, tixidor de lí
 Lo dit per mumpare Antoni Ba-
 llester, forner
 Lo dit per Miquel Mulet, forner
 Pere Masquida
 Joan Thomás Mitia
 Josef Amer, notari
 Joan Batista Domenge
 Michel Togores
 Loatzim Suñer, boter
 Nicolau Montenyans y Togores
 Guilem Sureda, notari
 Michel Sanseloni, notari
 Fra. Nicolau Cotoner
 Fra. Salvador Sureda
 Fra. Antoni Puigdorfila
 Andreu Fortuny
 Joanot Gartia
 Francesch Gartia
 Andreu Rossinyol
 Joan Miquel de Villalonga
 Gaspar Fortaza
 Guillem Lull
 Guilem Nonis de Sant Joan
 Pere Gual
 Gaspar Mir
 Pere Joan Simonet
 Fra. Ramón Berga

Jaume de Loschos
 Misser Farrer
 Jaume Scuder, menor
 Don Pere Nunis Berard
 Honofre Fortaza
 Guilem Torrella
 Arnau Sureda
 Miquel Saguí
 Hieronim Dezcallar
 Hieronim de Sales
 Joan Torrella
 Joan Antoni Fuster
 Antoni Seguí, sastre
 Michel Spenyol
 Joan Loscos, canonge
 Pere Santa Cilia
 Anthoni Brull
 Joan Anglés
 Baltezar Contestí
 Pere Joan Burget
 Joan Mas
 Gregori Çanglada
 Pere Moll, doctor en drets
 Joanot fortuny de Rueschos,
 major
 Rafell de Villalonga
 Joanot Cotoner
 Pere Joan Oliver, notari
 Gaspar Tauler, boter
 Jordi Sureda de Calbet
 Lo mestre Pisá
 Antonio Saguí Sastre per Pere
 Antoni Axeló, per Guillem
 Gual
 Agustí Farragut
 Nicolau Armengual
 Pere Spenyol
 Phelip Monserat, fuster
 Michel Angelats
 Refell Monblanch
 Barnat Rullán, sastre
 Hieronim Alamany
 Lo degá Fortaza i canonge
 Nicholau Vari
 Luis de Villalonga

Barthomeu Valberga
 Albartí Demeto
 Guillem Tagemenent
 Domingo Gavey
 Pere Joan Tagemenent
 Pere Fiol
 Lo doctor Hieroni Berard
 Guillem Valero
 Guillem Homar
 Barthomeu Ramis
 Michel Joan de Sant Joan
 Lo mestre Labrés
 Jaume Sequeres
 Hieroni Palou
 Leonard Çafortaza
 Pere Hieroni Net

Jaume Togores
 Honofre Salvá, juris utriusque
 doctor
 Pere Abrí Dezcallar
 Bautista Jordá, sastre
 Jaume Mesenet
 Agustí Gual
 Hugo de Palou, canonge
 Jaume Rossinol
 Guillem Farragut
 Pere Joan Galard, notari
 Barnadí Togores
 Nicolau Burgués
 Pere Antoni Farratians
 March Antoni Net

Tot lo Capioll de la Seu feu la matexa oferta per medi dels se-
 ñors degá Fortaza y canonge Hugo de Palou ¹².

Todo lo dicho no es motivo suficiente para enturbiar la conducta
 de los Jurados, que constantemente se profesan leales servidores de
 Su Majestad y prestan su colaboración al virrey si éste la precisa para
 el ejercicio de la propia jurisdicción, como puede verse en la publica-
 ción de los pregones que se hacía en todas las villas de la isla.

Don Hernando Çanoguera, cuyos *Pregons* siguen a continuación,
 llegó a Mallorca el 20 de enero de 1595 y falleció estando en el cargo
 el día 19 de mayo de 1606 ¹³; el 16 de marzo de 1595, recién llegado
 publica un pregón general que divide en noventa y ocho capítulos, en
 los que resume disposiciones dadas por sus predecesores en el cargo;
 más tarde, el 15 de mayo de 1604 agrega nuevas disposiciones sobre
 el préstamo de dinero y prácticas usuarias ¹⁴.

¹² Testaments dels Jurats/1597 - 1609) ADM. MSL/387 f. 59-60.

¹³ T. Aguiló, op. cit. p. 43 y 46.

¹⁴ Códice custodiado en el Archivo Diocesano de Mallorca. Su signatura es ADM. MSL/377.
 Contiene pregones de los virreyes D. Luis Vich y Manrique, Hernando Çanoguera, Alonso Lasso
 Sedeño y Carlos Coloma (1548 - 1615) 31 x 22, 65 fs. sin tapas; mal estado.

EDICTES Y CRIDAS FETAS Y PUBLICADAS PER MANAMENT DEL
ILLM. SR. DON FERRANDO ÇANOQUERA CONSELLER,
LLOCTINENT Y CAPITA GENERAL DE LA SACRA CESAREA
REAL MAGESTAD EN LO REGNE DE MALLORCA

Ara oyats que us fan a saber a tot hom generalment que part del Illm. Sr. Don Ferrando Çanoguera, conseller, lloctinent y capitá general de la Cesárea Real Magestad en lo Regne de Mallorca e illes aquell adiacens. Que attenent y considerant Sa Señoria que en lo present Regne se cometen alguns delictas, los quals no solament donen molts grans danys als habitants en lo present Regne, pero enchare los possen en altres mejors y evidents perills y treballs, pera remey dels quals y pera tenir lo present Regne ab la pau y quietut que convé y que los bons pugan star, habitar y treballar en ses cases y heretats, y los comersans y negocians pugan trastejar sens perill per los camins y los mals ab castichs rigurosos se reprimescan de ses audacias y temeritats, y exemple de aquells los altres se abstingan de cometre y perpetrar semblants delictas y excessos se han fetas y publicadas moltas y diverses cridas per los lloctinents generals, predecessors seus concernets en gran manera lo benefici públich, bon govern y general administratió de la justicia, per ço y altrement desitjant Sa Illma. que tant ditas cridas reals com echare las que dehuen publicar fassen lo fruit que convé al servey del Nostre Senyor Deu y de Sa Magestat y benefici dels poblats en lo present Regne, pera que sian a tot hom notoris, mitgensant la conclusió ab molta desenssio en lo Real Consell feta, diu, notifica y mana a totas y qualsevol personas de qualsevol grau, condició o stament que sian, tinguen y observan las infrascritas cridas y provisions fetes que son del tenor seguent.

Cap. I
REVOCATIO DE GUIATGES

Primerament com ab los guiatges atorgats sia donat gran impediment y destorp a la administratió de la justicia, per ço Sa Señoria volent remoura tal impediment y per altres bons respectas, ab tenor de la present publica crida, revoca, cassa y anul·la y per revocats, cassats y anul·lats vol haver tots y sengles guiatges concedits y atorgats, tant per sos predecessors com per qualsevol altra officials, y axí mateix qualsevol guiatges y llicentias de aportar armas, reduhint las tientias dels guiatges si alguns ni haurá a temps de tres dies naturals contadors de la hora de la publicació de la present crida en avant.

Cap. II
CONTRA LOS QUI TRAVEN OR NI PLANA NI MONEDA DEL REGNE

Mes avant, a be que per pragmática cridas y edictas reals de sos predecessors sia stada prohibida la extractio de la moneda de or o de argent del present Regne, pero per quant no se ha plenament provehit a tots los caps, fraus y cautelas y sia molt util y convenient al present Regne y als poblats

de aquell que ningun genero de or ni de argent sia extret del present Regne y de algun temps ensá se hage fet tant gran abus en la extractio de dit or y argent y moneda, per ço desitjant Sa Sra. Ilma. plenament provehir sobre ditas cosas, mana statueix y ordena que no sia persona alguna de qualsevol grau, stament o conditio sia que gos traure ni fer traure del present Regne ninguna moneda de or ni de plata de vuit scuts en amunt ni ninguna manera de or ni de plata obrada o no obrada que valga mes de vuit scuts, sots pena de esser perduda dita moneda o dit or y plata, applicadora per las dos parts als coffrens reals y la tercera part al acusador, lo qual será tingut secret y si no poran esser presos ab dita moneda o altrás cosas de or y de plata, puis const haverla treta del día de la publicació de la present en avant (...) en pena de pagar altre tanta moneda quanta hauran treta o la valor del dit or o plata que constará haver treta, declarant esser incidits en ditas penas en continent que serán trobats en ditas monedas o cosas de plata y de or en lo moll o fora dels portals de la present Ciutat, o alrement en lo camí o prop de hont hi haurá vaxell per poder sen portar ditas cosas o constará esser stats ab ditas monedas, or o argent la qual moneda, or o plata vol Sa Señoria sia perduda, enchara que lo vaxell ab que fos embarcada per fortuna o voluntariament torna y enchare que dita moneda, or o plata, pales o amagadament sia tornada y restituida dins la present Ciutat, puis una vegada sia stada treta y en la mateixa pena incorreran tots los qui donarán favor y ajuda o alrement consentirán en dita extracció, declarant emperó que en lo present capitol no sian compresos los qui aportarán forment o ordi en la present, mas quant a la extractio dels preus de dits forment o ordis.

Cap. III SOBRE LO MATEIX

Item desitjant Sa Señoria plenament provehir de la moneda, or y argent sia conservat en lo present Regne y ques lleu tota occasio, modo y forma y camí de traure la, mana y ordena Sa Señoria que no sia ningun francès ni altre estranger que per si ni per interposada persona gos cambiar moneda mallorquina ab moneda catalana o de altre part, de or o de argent ni ningun home del present Regne per si ni per interposada persona gos cambiar moneda de or o de argent castelana o de altre part ab dits francesos o altres estrangers o ab qualsevol altres persones de les quals se puga presumir versemblantment que no volent dita moneda per a si, sots pena de perdre uns i altres la moneda, applicadora com dalt stá dit y lo corredor qui entervindrà en dit tracte será privat de son ofici y si será altra persona tercera, incorrega en pena de vint y sinch lliures applicadores com dalt stá dit.

Cap. IV CONTRA LOS QUI TRAUEN LES PROVISIONS DEL PRESENT REGNE

Item com convinga al be y utilitat del present Regne y servici de Sa Magestat per esser islla que estiga provehida de totas provisions de vitualles,

robas, vestits y altres cosas necessarias, mana y ordena sots pena no sia persona alguna qui gos ne presumesca traure o fer traure del present Regne forments, xexas ordis, civades, favas, guixas, ciurons, lletias ni altres qualsevol manera de grans ço es blat, xexa, ordi, civada traure, o será provat haver trets o fet traure del present Regne, caygue en pena de mil lliures y lo gra perdut, e lo qui traurá alguna specia dels llegums, caygue en pena de 300 lliures y los dits llegums perduts applicadores, ço es, la terça part al acusador o al qui donará bastant prova y los dos terços als coffrens reals; haxi mateix mana Sa Illma. Sra. que no sia patró o altre persona alguna que gos ne presumesca embarcar o fer embarcar dita manera de grá o llegums sots pena de cent lliures applicadores com demunt es dit y que lo vaxell ab que tal gra será embarcat sia cremat.

Cap. V
SOBRE LO MATEIX

Mes avant per les causas y rehons en lo precedent capitol contingudas mana Su Illma. que no sia persona alguna que gos ne presumesca traure del present Regne figues ni alguna manera de fruytes seques, garrofas, moltons, ovelles, cabres, cabrons, anyells, bous, vaques, vadellas, porchs vius ni morts, avarias de porch, seu, candeles de seu, ni de cera, capons, gallines, seda obrada o sens obrar, llana, estam fluix o filat, lí fluix o filat o alguna manera de telas, cavalls, mules o altre bestiar mular, sots pena que lo qui será trobat traure o provat que hage tret alguna de les sobre ditas coses per quiscuna vegada de doscentes lliures y la tal mercaderia o roba perduda, e lo patró o altre qui carregará o aurá carregat alguna de les sobre dites cosas incidisca en pena de cent lliures per quiscuna vegada; la terça part al acusador y las restants dos parts als coffrens reals applicadores.

Cap. VI
CONTRA BANDETJATS QUI APORTARAN
BALLESTES O ARCABUSSOS

Mes avant com de haverse reprimít y severament castigat los homens facinorosos cridats y publicans per enemichs de Sa Magestad a vingut gran be, utilitat, quietut y repos al present Regne y als poblats de aquell, per ço Sa Illma. Sria. desitjant conservar dita quietut y provehir que per avant semblants facinorosos homens no estigan en lo present Regne y los qui vuy hi son sian del tot expellits proveheix y ordena que qualsevol bandetjat qui será trobat sol o en companyia, armat de pedrenyal, arcabús o scopeta, ballesta, llansa o ab ca de ajude, o se proverá esser anat armat de alguna de ditas armas de qualsevol mida que sian, incidisca en pena de mort natural enchare que no hagués comes altre crim o delicta y en la mateixa pena incidira qualsevol casolá qui será trobat o constará esser anat armat de alguna de dites armas en companyia de algun bandetjat o bandetjats.

Cap. VII

CONTRA LOS FAUTORS DE BANDETJATS

Item com la major causa de dits bandetjats de esser sostenguts en lo present Regne sian los receptadors y fautors dells, per çó Sa Illma. Sria. ab lo mateix zel y fi de voler purgar lo present Regne mana y ordena que ninguna persona per sí ni per interposada persona, gos acullir o receptor en sa casa, alcharia, o altre qualsevol habitació o altrement en sas possessions, montanyes, vinyas, barracas, covas, garrigas o terres los sus dits bandetjats, ni donar los mejar, beurer, vestir, camisas, gipons, calsas, sebatas, gorras o sombreros, dinés, armas, pólvora, pilotas ni adobar armas de aquelles enchare que sian sastres, calsaters, sebaters o altres qui viuhen de dit offici ni donar avisos o qualsevol altre favor o ajuda, sots pena de esserlos derrocadas las casas, alcharias o altres habitacions y de doscentes lliures applicadores las dos parts als coffrens reals y la tercera part al acusador, donant prova de dita fautoria, ultra que será tingut secret o sots pena de galera perpetua o temporal, segons la qualitat de la fautoria o de la persona la qual pena de ditas fautorias puga esser stesa fins a pena de mort natural a arbitra de Sa Señoria y del Consell Real.

Cap. VIII

CONTRA LOS QUI NO DENUNCIARAN LOS FAUTORS

Item mana y ordena Sa Señoria de totas y qualsevol personas que sapian, enchare que no tingan altre conteste, que alguna persona hage donat o fet ninguna de las fautorias sobre ditas a dits bandetjats o per avant donarán o farán o hagen de denuntiar a la Regia Cort dins tres dias, sots pena de sinquanta lliures applicadores als coffrens reals, ultra de les altres penas en altres adictes reals contegudas.

Cap. IX

CONTRA LOS AQUADRILLATS

Mes avant per quant de reprimir los homens aquadrillats ha vingut molt gran pau y quietut en lo present Regne, per ço, volent Sa Señoria conservar dita quietut y provehir en sdeveniudor en dits aquadrillaments, provehex y mana que ningú gos anar aquadrillat, entenent quadrilla quant serán mes de tres armats de pedrenyals, arcabussos, ballestas o llançes de qualsevol mida sian ditas armas sots pena de bandeix del present Regne o de galera per temps de tres anys ultra les armas perdudas, las quals vol Sa Señoria sian del official qui pendrá dits aquadrillats, exceptats los qui starán a una llegua de la mar, puys no vagen aquadrillats per camins reals ni altrement sian homens obligats a la Regia Cort.

Cap. X

CONTRA LOS CASOLANS QUI VAN AB BANDETJATS

Mes avant per ço que alguns casolans per fugir les penas en los reals edictes contengudas se mesclan y van ab dits bandetjats sens armes, menjant y golofrejant ab ells y fent altres coses viciosas, per ço Sa Sria. proveheix y mana que ningun casolá gos anar ab bandetjat algú enchare que no porte armas, sots pena de galera per temps de tres anys o altre maior, ates la qualitat de la fautoria.

Cap. XI

CONTRA LOS QUI NO PERSEGUEXEN BANDETJATS

Item perque dits bandetjats o aquadrillats sian del tot extirpats, mana Sa Señoria Illma. que qualsevol persona qui veurá bandetjat algú o homens aquadrillats com desus es dit, si commodament podrá sens perill de sa persona y a son salvo, hage de posar ho de via fora darrera dits bandetjats o aquadrillats y los balles de las vilas o llochs que sentirán dits crits hagen de vení ab la gent necessaria y perseguir dits bandetjats y aquadrillats y axí de lloch en lloch se hage de fer persecutió contra de aquells enchare que no sian en llurs bal·lius, ajudantse los uns als altres sots pena als qui no posarán dits crits de via fora, podent ho fer, com dit es, o no ho denuntiarán encontinent al bal·le del lloch mes propinch, de sinch lliures o altre maior, segons la negligentia y culpa y los officials qui serán negligents en las ditas cosas incidirán en pena de deu lliures y de privació de sos officis y los qui serán negligents en exir en compañía de dits officials o altres a la persecutio dels demunt dits, incidirán en pena de sinch lliures y de estar trenta dias a la presó.

Cap. XII

PUBLICACIO DE BANDETJATS

E mes avant pera que los bandetjats sian a tot hom notoris, ultra de las publicacions specialment de cade un dells fetas, pera que ningú puga al·legar ingorantias acerca de les fautorias y altres coses en los capitols precedents especificadas, are de nou Sa Illma. Sria. publica per bandetjats y enemichs de Sa Magestat las persones següents: Barthomeu Morey de Valldemossa, Andreu Carbonell, Cerem de Muro, Joan Castanyer als Matarafells, Antoni Stada, Barthomeu Colom, Joan Colom, Jaume Pons, Pere Coll de Sóller, Joan Genovard de Muro, Michel Parelló als Tirasset, Pere Llabrés, Antoni Llabrés, Joan Tarraça, Pere Viver de Incha, Nadal Parelló de Sant Joan, Gabriel Bruyet maior de Pollença, Joan Ginard als Rupió de Artá, Barthomeu Bennasserr, Antoni Vidal, Jaume Vidal, Jaume Albertí de Selva, Joan Rocha de Puigpunyent, Gabriel Bordoy, Joan Bordoy, Michel Forner, Cosme Barceló als Romaguera de Falenig, Llatzer Prats, Antoni Roix, Joan Bertranet,

Joan Crespí, Joanot Rodrigues, Franchesc Fiol, farrer, Michel Crespí, Michel Amengual de la present Ciutat u Pau Sitges, acerca dels quals y dels qui per avant se bandejarán adverteix Sa Sria. a tot hom generalment que qualsevol persona enchare que no sia official, pot perseguir, pendre y posar en mans de la Justicia qualsevol dels sobredits bandetjats y que per avant se bandetjarán.

Cap. XIII

PREMI PER ALS QUI PENDRAN BANDETJATS

Item para que ab tot effecta lo present Regne sia purgat de mala gent y los poblats en aquell viscan ab pau y quietut y tingan ganas de perseguir, pendre y capturar dits abandetjats, per lo gran be concernent la cosa pública que sen segueix que dits bandetjats vingan en ma y poder de la Regia Cort, mana Sa Illma. Sria. que qualsevol persona qui pendrà y posará en má de la Regia Cort qualsevol dels sobre dits bandetjats, será remés y perdonat de qualsevol delictes, crim y excés hage comes, enchare que fossen tals per los quals meresqués pena de mort natural y enchare que sian socios y companys dels dits bandetjats, exceptat que no sian lladres ni hagen comés crim de heretgia, sodomia, ni hagen robat dona alguna ni fabricat o mes moneda falsa, ni hage igualat ni disminuít moneda, o comés cas de mort acordada, salvat empero en tot cas lo interés de la part offesa, si tal part legitima hi aurá, e si tal persona qui posará en ma de la Regia Cort qualsevol dels sobredits bandetjats será persona que no sia en res obligada a la Regia Cort, enchare que sia official, Sa Señoria Illma. li manerá donar dels bens de dits bandetjats sin tindrán y en cas que non tingan, dels cofrens reals per las personas de Joan Ginard als. Rupiá, Jaume Albertí, Joan Rocha, Jaume Pons, Pere Coll, cent lliures per quiscu dells y per los demás desus nomenats en lo precedent capitol, sels donarán quarante lliures per cade un dells y per cascu dels altres bandetjats qui no están nomenats en lo precedent capitol, o per los que per avant se bandetjarán y per las personas y quiscuna dellas que serán trobats anar o provat que serán anats en compañía dels sobredits bandetjats o algú o alguns de aquells, vint y sinch lliures.

Cap. XIII

CONTRA LOS QUI ROBARAN EN CAMI REAL

Item com tots los camis reals y vias públicas que van de unas poblacions a otras dins lo present Regne e illa de Mallorca, e los caminants per aquells y aquellas estigan debaix de salvaguarda y protectio real sia rehó que los caminants per dits camins reals y vias públicas vagen ab tota seguretat, y los offenents, damnificans o delinquents en dits camins degan ser greument castigats de manera que sia la pena conforma al delicta; per ço Sa Illma. Sria. desitjant tenir dits camins segurs y que los poblats en lo present Regne y altres, pogan lliberament anar per dits camins y vias publicas, mana y statuteix que qualsevol persona de qualsevol grau, stament o conditio que sia,

qui robará en camí real o via pública ab violencia o sens ella, enchare que lo robo no valeda mes de sinch sous o ab caras tapadas, o descarat regonexerá algú o li demenerá o pendrá dinés, cebates, robas, virtualles o altres qualsevols coses que los dits caminants aportarán, incidisca en pena de mort natural y lo cos de aquell o aquells sian penjats devant de se casa sin tindrian y si non tindrian, devant de la casa de sos pares o jermá major, prohibint que ningú los puga llevar sots la mateixa pena de mort natural.

Cap. XV

CONTRA LOS QUI DAMNIFICARAN A ALTRI EN CAMI REAL

Item per obervança de dita salvaguarda mana y statueix Sa Señoria que qualsevol persona qui daminificará a altri en algú des dits camins reals y vias públicas ab qualsevol manera de arma, bastó, pedra o altra cosa semblant, si será cas acordat per poca que sia la ferida, colp, nafra, incidisca en pena de sinch anys de galera y si será en rixa, en pena de tres anys le desterra dels present Regne, si empero se seguirá mort o debilitatió o mutilatió de membre, incidisca en pena de mort natural o de galera perpetua a arbitra de Sa Illma. Sria. y Consell Real.

Cap. XVI

CONTRA LOS QUI FARAN CARN O ROBARAN BESTIAR

Item com un dels delictas mes frequentats en lo present Regne sia lo delicta de robar bestiar, que vulgarment se diu fer carn, lo que redunda en grandíssim dany dels poblats y del be publich de tot lo Regne qui principalment es sustentat de la grangeria de dits bestiar, los quals van sens pastor ni guarda, y per ço stan sots salva guardia y protectio real, y per dits y altres respectats y per la frequentatio de dit delicta tinga necessitat de gran cohercio, per ço Sa Illma. Sria desitjant obviar a un tant gran abús, mana y ordena que qualsevol persona qui robará ninguna manera de bestiar de pel o de llana enchare que no sia sino un cap y sia la primera vegada, incidirá en pena de galrea perpetua o de mort natural y porque dit delicta sia del tot extirpat, mana Sa Señoria que ninguna persona per sí ni per interposada persona gos vendre ni comprar carn morta si no es en las carnicerias públicas, sots pena de qui tal carn vendrá, si no provará llegalment esser de bestiar seu propi o de son pare, germá o amo, y ab voluntat expressa de aquells, sia tingut per lladre de bestiar, sens altre prova alguna e incidisca en las penas del capitol precedent, y si provará esser de bestiar seu o de son pare, germá o amo, per haver venuda dita carn fora de carniceria, incidirá ell y qui ley haurá fet fer, en pena de vint y sinch lliures, de les quals será donada la tercera part al acusador, y si no tindrà de que pagar, stará dos meos a la presó y lo compredor de ditas carns incidirá en la mateixa pena de vint y sinch lliures y lo terç al acusador, o stará dos meos a la presó com dalt sta dit.

Cap. XVII

CONTRA LOS QUE BESSENYAN BESTIAR

Item per quant en lo present Regne se fa molt gran exces en mudar los senyals dels bestiar y fer hi los seus. —que vulgarment se diu bessenyar—, en dany notable dels poblats en lo present Regne; per ço, volent Sa Señoria reprimir un tant gran desorda, mana y statueix que qualsevol persona qui dolosament besenyará bestiar de altri, com sia manifest lladre de bestiar, enchare que no sia sino un cap, incorrega en pena de mort natural o de galera perpetua.

Cap. XVIII

CONTRA LOS QUI GUARDAN ABELLES A ALTRI

Item en lo present Regne se fassa gran abús en guardar las abellas de altri, destruhint del tot aquellas y robant la mel y la sera en gran detriment dels poblats en lo present Regne, per ço, Sa Illma. Saria, desitjant extirpar semblant delicta mana y ordena que qualsevol persona qui guardarà o regonexerá abelles de altri, enchare que no sia sino una casa, incidirá en pena de servir Sa Magestad en las galeras per temps de sinch anys y de correr la vila.

Cap. XVIII

CONTRA LOS QUI VAN PER MASSIAS DEMANANT PA O VI
O ALTRE COSA AB ARMAS

Item per llevar lo abús que alguns vagabundos y altres cometan anant de nits per las masias, alcharias, possessions, molins y altres casas solitarias y armats de arcabussos, ballestas, llances, demenant pa, vi, sebatas o altres provisions o vestits, mana y statueix Sa Señoria que qualsevols qui anirá armat, sol o en companyia, en ningunas de les sobre ditas cases, demanant pa, vi, sebares o altres provisions o vestits, incidisca en pena de galera per temps de sich anys.

Cap. XX

CONTRA LOS QUE ROMPRAN HOMENATGE O PAU

Item mana y ordena Sa Señoria que qualsevol qui romprá o farà rompre homenatges o pau, matant, ferint, nafrant o altrement damnificant o fent fer, incorrega en pena de mort natural o de galera perpetua, atesa la qualitat del delicta, ultra la pena pecuniaria ab los homenatges imposada.

Cap. XXI

CONTRA LOS QUE TIRERAN AB ARCABU O BALLESTA

Item mana Sa Señoria que qualsevol persona qui acordadament tirarà o farà tirar a ningú ab arcabús, pedrenyal, scopeta o balesta de qualsevol

mida que sian, axí en poblat com fora poblat, tant de nits com de dia, o serán socios, favorits o complices de aquells, aie nafre aie no fafre, encorrega en pena de deu anys de galera si no será seguida mort, y seguintse aquella encorrerà en pena de mort natural o de galera perpetua.

Cap. XXII

CONTRA LOS QUI PENDRAN VENJANÇE DE PARENTS
DEL OFFENEDOR

Item com sia molt greu e enorme e contrari a tot dret natural y strany de tot camí de rehó que los ignocents per los culpables reben algún damnatge o injuria, per ço mana Sa Señoria, que no sia persona alguna qui gos pendre venjançe dels pares, fills, germans, oncles, nebots, cusingermans, o altres parents o amichs del quils aurà offes o injuriat o qui la farà fer dita venjança, o será socio o fautor, si será segugida mort, ferida o nafra, encorrega en pena de mort natural o de galera perpetua.

Cap. XXIII

CONTRA LOS QUI INVEDEIXEN ALGU DINS SA CASA

Item per quant las cases han de esser a tota persona segur reffugi y per experiencia se hage vist esserse molts atrevits a envedir la casa o alberch o habitació de altri matant, ferint o altrement daminificant, per ço Sa Señoria desitjant que cade hu en se case stiga segur y reprimir semblat audacia, proveheix que qualsevol que incidirà y ferirà a altre stant dins sa casa, alberch o habitació, incidisca en pena de galera perpetua o temporal o de mort natural, attesa la qualitat y quantitat de la ferida.

Cap. XXIII

CONTRA LOS QUI DARAN STOCADA O COLTELLADA

Item mana y ordena Sa Señoria que qui acordadament (sic) ab spasa, punyal o daga o altre arma dará coltellada que per la tal se seguesca nafra per la cara o en altre part del cap, o dará algun colp per lo qual tal ferit restás mancat o sgarrat, debilitat o afollat de algún membre, o dará stocada o punyalada per la qual el tal ferit restás nafrat en qualsevol part de la persona, sia lo cas de dia o de nit y en qualsevol lloch, y será socio, fautor o complice per cada un de dits casos, encorrega en pena de perdre lo puny, o de galera per temps de deu anys.

Cap. XXV

CONTRA LOS QUI TIRERAN DE L'ASPASA O DAGA

Item ordena y mana Sa Sria. que qualsevol qui tirerà de la spasa, daga o punyal contra l altre, sent ell lo cometedor y agressor, enchare que no nafre, encorrega en pena de sinch lliures applicadores las dos parts als coffrens

reals y 1 altres terç als officials quil pendrán y la spasa, dage o punyal perduda, la qual sia de dit official o d estar quinze dies a la presó y las armas perdudas, com dit es.

Cap. XXVI
CONTRA LOS QUI TIRERAN DE LA SPASA O DAGA
EN LO CASTELL REAL

Item mana y statueix que qui tirarà de la spasa, daga o punyal contra altre dins lo Castell Real, incorrega en pena de esser ly clavada la ma en lo costell o de exili del present Regne per lo temps a Sa Sria. y son Real Consell ben vist.

Cap. XXVII
CONTRA LOS QUI TRAUEN A DESAFIU

Item com los duelos y desafius sien de dret reprovats y particularment en lo Sagrat Consili de Trento sien estades promulgades diverses censures e imposades graves penes contra los qui exiran en duelo o desafiü y los padrins, valedors y auxiliadors de aquelles y la experientia haje mostrat que per rahó de dits duelos corren perills de seguir se scandols, bandositats y altres inconvenients molt danyosos al be de la república y a la pau dels poblats en lo present Regne e illa de Mallorca, en la qual de poch temps ensá se han acostumat de frequentar y de aquells se han seguits molts notables danys, naffres y perills de perdre la vida, anima y cos, los qui son exits e hixen en aquells; per ço desigant Sa Sria. Illma. obviar a dits danys y perills y del tot extirpar los dits duelos y desefius, mana que ninguna persona de qualsevol stat, grau o conditio sia, per sí ni per interposade persona, gose de aquí al devant ab carta o sens carta, per via directa o indirecta traure a desafiü o acceptar aquell dins la present Ciutat o altra poblat del present Regne o fora de aquells sots pena, si será cavaller o ciudadá, de sinch centes lliures irremissiblement exhigidores als coffrens reals applicadores y de servir deu anys personalment a ses despesses en la illa o fortelesa per Sa Magestad o per Sa Sria. Illma. en sos casos nomenadora y altres penes majors o menors a arbitre de Sa Señoria y Real Consell reservades, segons la qualitat del cas y si serán de menor stament o conditio, incorreguen en pena de servir remant per temps de deu anys a les galeres de Sa Magestat y de doscentes lliures, encara que nos seguezca mort neferida alguna.

Cap. XXVIII
CONTRA LOS PADRINS Y VALEDORS DELS DESAFIATS

Mes avant per quant los dits duelos y desafius moltes vegades nos succehrien ne vindrien a effecto sino y hágés padrins, fautors y valedors, los

quals consertan, affavorexen y ajuden ab armes, cavalls y ab ses propies persones als desafiants y acompanyen aquells al camps y altrement los prestan favor y ajuda, per aço Sa Sria. Illma. proveheix, ordena y mana que ninguna persona, de qualsevol stament o conditio sia, gose servir de padrí o companyar, ne altrament prestar los cavalls, armes ni donar favor algú i ajuda als dits desafiants o desafiats sots les matexes penes dels precedent capitol contra los desafiants o desafiats imposades, a mes de que serán confiscades les armes y cavalls quels hauran deixades als coffres reals applicadores.

Cap. XXVIII
CONTRA LOS QUI HIXEN A VEURE DESAFIAR

Item per quant se es vist que exint a desafiu alguns cavallers o ciutadans o persones de altre stament fora la present Ciutat ha acomumat de exir molts altres per a veure dits deafiús, de hont se es seguit que se han fet gran ajust de gent ab molt gran perill de seguir se entre aquells bregues, les quals causaven grans perills de seguir se scandols y avalots entre los poblats en lo present Regne, per ço volent Sa Sria. Illma. provehir y obviar aquells, mana que ninguna persona de qualsevol stat, grau o conditio sia, gose exir per ninguna via o assitir als dits dessafiús, ni portar recaudos o embaxadors als deafiants o desafiats o als fautors o valedors de aquells sots les mateixes penes en los dos prop precedents capitols contegudes.

Cap. XXX
CONTRA LOS QUI ROBEN FRUYTES O ORTOLISSES

Mes avant per obviar al abus ques fa de furtrar fruytes, lenyes, hortolisses y perque cada hu tenga so del seu segur y guardat, mana y proveheix Sa Sria. que qualsevol qui furterà llenyes, pedres, politxons, fruytes, ortolisses, olives, glans o altres coses semblats, si será de dia y de lloch no tencat, ultre lo ban y tala, stará quinze dies a la presó y si será de part tencada, trenta dies a la presó; y si será de nits, de part uberta stará axí mateix trenta dies será a la presó y si ser de part tancada inciderá en pena de correr la vila, y si dits furts y robes serán fets anant armats o ab violentia, forses, amanasses, o será la quantitat de la cosa robada gran, a arbitre de Sa Sria. y Real Consell, en qualsevol destos cassos, ara sia de nits o de dia, ara sia de part tancada ara de uberta, en pena de correr la vila y desterro temporal o galera temporal, atesa la qualitat del furt y quantitat de aquell y qualitat de la persona.

Cap. XXXI
CONTRA LOS QUI ROBEN GARBES O LINS

Item per llevar lo abus ques fa en lo present Regne de robar garbes y llins o mudar una garbera de altri a la sua en cara que no sia sino una

garba. manay statueix Sa Sria. que qualsevol persona que roberá qualsevol garbes de qualsevol género de gra o lins o les mudarà de la garbera de altri a la sua, o furtará blat o altres grans de les heres o mudarà del munt de altri al munt seu, incidisca en pena de correr la vila o de star al costell per spay de tres hores o desterro o de galera temporal, atesa la qualitat y quantitat y altres circumstancies del robo y de la persona.

Cap. XXXII

CONTRA LOS QUI RECEPTEN FURTS DE SCLAUS, MOSSOS O FILLS

Item com en la resent Ciutat y Regne se fasse un gran abus de recullir y receptor furts de sclaus, mossos, criats, donas, criades, fills o altrs de la familia, per ço statueix Sa Sria. que qualsevol qui receptorá o recullirá ningunes coses de dits sclaus, criats, fills o altes de la familia de casa de algú en-care que no sapien que sien coses robades, si no anirá dins una hora a denuntiar ho al pare germá o amo de dita casa o al magnífich jutge de Corte, sia tingut per lladre y com a tal sia castigat.

Cap. XXXIII

IMPUNITAT DE LA PENA DE MORT ALS PRESENTATS PER
SOS PARES O PARENTS A LA REGIA CORT

Item per lo que convé al servey de Sa Magestat y al be y profit de aquest Regne expurgar la terra de mals homens, proveheix y ordena Sa Sria. y ab sa paraula real promet que si lo pare, germá o altres parents de algú bandetjat o altre qualsevol inculpat de lladronici (sic) omicidi o altre delicte per lo qual se meresqués la pena de mort natural pus no sia inculpat de crim de lesa Magestat en qualsevol género ni de sodomia ni de fabricant de falsa moneda o strasquilador de aquella o de crim altre major o semblant posará aquell en má de la Regia Cort, se li farà gratia de la pena de mort natural per atos que fos lo delicte que hagués comés y aquella se conmutará en altra pena fora de mort, a arbitre de Sa Señoria y Real Consell.

Cap. XXXIIII

CONTRA LOS FALSARIS DE ACTES PUBLICHS

Item per extirpar lo detestable delicte de falsedat tant perniçió a la república, mana y statuex Sa Señoria que qualsevol notari qui falcificará acte algú púbic incidisca en pena de mort natural y en la matexa pena incidirá lo quil farà falcificat.

Cap. XXXV

CONTRA LOS FALSARIS DE ALBERANS O SCRIPTURES PRIVADES

Item que qualsevol qui falcificará algú alberá o scriptura privada de la

qual puga redundar dany, o farà aquella falsificar o consentirà en aquella, incidirà en pena de deu anys de galera.

Cap. XXXVI
CONTRA LOS TESTIMONIS FALSOS

Item mana Sa Sria. que qualsevol qui deposarà fals en causes criminals, axí en offfensa com en deffensa o produhirá testimonis falsos o actes falsos, scientment, incidisca en la pena que incorria aquell contra qui o en favor de qui serán dats dits testimonis o actes falsos, si lo crim fos ver y provat, y si será en causes civils, dits testimonis falsos incidirán en pena de perdre lo puny y qui dits testimonis o actes falsos scientment dará o produhirá, perdrá la causa y lo dret y será bandetjat del present Regne per spay de tres anys.

Cap. XXXVII
CONTRA LOS QUI FARAN RESISTENTIA O ALTREMENT
DAMNIFICARAN OFFICIALS

Item com convinga al servey de Sa Magestat y a la bona administració de la justicia que los officials reals per medi dels quals se fa y administre la justicia sien respectats y stiguen y ministren justicia sens perills algu de ses persones, mana y ordena Sa Sria. que qualsevol persona qui farà resistentia ad algún official real, encorregue en pena de correr la vila o de star ligat tres hores al costell o de servir en les galeres per temps de tres anys y si aquell farirá o nafrará o li tirerá en ballesta o arcabús encare que nol feresca, incidisca en pena de mort natural o de galera perpetua o temporal atessa la qualitat del delictre y del official y que ultra dita pena li será enderrocada la casa e incidisca en altres condempnatis peccuniaries, segons la justicia e dany del procurador fiscal y segons será tatxat y declarat per Sa Señoria y Real Consell.

Cap. XXXVIII
CONTRA LOS QUI IMPEDIRAN ALS OFFICIALS O LOS FARAN
DESTORP EN SOS OFFICIS

Item mana Sa Sria., que com sia gran interés publich que les sententies, provisions y manaments reals sien executats sens destorp ni impediment algú, llevada tota contradicció, per ço mana Sa Sria. que no sia persona alguna que fassa destorp o impediment a ningun official en la executio de son offici, sacrestant, penyorant o altrement executant los manaments reals, sino que ab tot effecte obeescan ad aquells y sots pena de sinquanta lliures als coffrens reals applicadores o desterro arbitrari del present Regne, atessa la qualitat del official y del impediment.

Cap. XXXVIII
 CONTRA LOS QUI LLEVARAN ALGUN PRES DE MANS
 DELS OFFICIALS

Item perque ab mes effecta los delinquents sien punits, mana Sa Sria. que qui llevará ningun pres de mans dels officials o donerá per asso favor y ajuda, incidisca en pena de mort natural o al menys de galera perpetua y qui o farà o procurarà o donará favor o ajuda per a que al delinquent no vinga en mans dels officials incidisca en pena de XXV lliures y de star un mes a la presó, o de desterro del present Regne per temps de tres anys, segons la qualitat del delinquent y de la força, violencia, o destorp impediment y en cas de sentint lo nom del rey no ajudás an als dits officials real anat o corrent en persecutio de alguns mals factors incidisca en pena de sinch lliures o de star a la presó per spay de quinze dies.

Cap. XXXX
 CONTRA LOS QUI ROBERAN CASES AB EFFRATURES O SCALES

Item mana y ordena Sa Señoria que qualsevol qui ab violencia o ab effratura y rompiment de tancadures, portes, finestres, parets o ab scalas o altres enginys robarán res de alguna casa, alcharia, masia, alberch o altra habitatió per poch que sia lo robo, incidisca en pena de mort natural o de galera perpetua.

Cap. XXXXI
 CONTRA LOS QUI EN SA CASA LOS SERA TRABADA COSA FURTADA

Item statueix y mana Sa Señoria que si en alguna casa será trobada roba o altra cosa robada que lo amo, arrendador, conductor o altre habitant principal de dita casa qui no donerá legittimes defenses sia punit como a lladre axí com serien punits los principals delinquents.

Cap. XXXXII
 CONTRA LOS QUI FARAN PASQUINS O LLIBELLS INFAMATORIS

Item per quant posar libells infamatoris o cansons escandaloses e infamatories es greu delictes en gran offensa de Nostre Señor y scandol de tot poble, per ço Sa Señoria volent provehir a semblants desordens, mana y ordena que qualsevoll persona qui farà scriure, posará, cantarà o farà fer, scriure o posar libellos o cansos diffamatoris contra qualsevol persones o consentirà o dará consell, favor o ajuda per dite effecte, incidirá en pena de deu anys de galera y de correr la vila y si dits libellos serán contra persones ecclesiasticas constituïdes en dignitat o contra militars o ciutadans y señores de qualitat o contra officials reals o universals, incidirá en pena de galera perpetua de correr la vila, y los qui tals castells, cansons troberán ficades y

no les pendrán y en continent aporтерán a casa del magnífich jutge de Cort o altrement que ho sebrán y non denuntiarán incorrerán en pena de sinquant a lliures als coffrens reals applicadores o de ser bandatjats per lo temps a Sa Señoria ben vist y si ho denuntiarán y serán socios, consultors, fautors o complices, puis no sia lo principal, será remés y perdonat i será tingut secret, i si será altre si lo denunciará, vint i sinch lliures de bens dels culpables si ni aurá y si no, dels cofrens reals, resservat empero a Sa Sria. Ilma. y Real Consell de commutar la pena en lo present capítol continguda en altre major o menor, segons la qualitat de la persona.

Cap. XXXXIII

CONTRA LOS QUI DONARAN AMPOLLADA O FARAN ALTRA
IMMUNDITIA EN ALGUNA CASA

Item mana Sa Sria. que ninguna persona gos donar empollada a altra, ni posar almanganada, oli de ginebre o altre immundicia, banyes ni altres coses infamatorias en les portes, taulells o finestres y parts de la casa de altri sots pena per lo qui u farà o farà fer, o dará consell, favor o ajuda o assistirá en dites coses, de correr la vila; de tres anys de galera o altre major o menor, atesa la qualitat de la persona.

Cap. XXXXIII

CONTRA LOS QUI FAN CODOLETS

Item per quant en la present Ciutat se fa molt gran abus i frequentatio de fer codolets en algunes casses tirant padrades a las finestras i a les portes de dites cases, inquietant e infamant les persones a qui dit codolet se fa, proveheix i ordena Sa Señoria que qui tals codolets farà i farà fer, tant en la present Ciutat com en les viles i llochs de la part forana, encorrega en pena de esserli clavada la ma al costell o de bendeig temporal a arbitre de Sa Señoria i Real Consell o altres penes majors o menors.

Cap. XXXXV

CONTRA LOS QUI AMENASSEN O DAMNIFICAN ALS QUI PLEDEJAN
AB ELLS O AB SOS PROCURADORS, ADVOCATS O ALS TESTIMONIS

Item com de algun temps ençá se aja vist per experientia que alguns a molt gran desauthoritat de la Justicia no han duptat de amenassar o de injuriar de paraiñas o de fet. ferint o nafrant als qui demanan de ells Justitia o pletegen ab ells, o los han guanyat alguna causa y a sos advocats, procuradors o als testimonis qui han testificat en civil i en criminal, per ço desitjant Sa Señoria que cada hu lliberament sens tamor i ab tota seguretat puga demanar sa justitia o testificar, proveheix y mana que qualsevol qui ferirá, nafrará o pegará o altrement damnificará a l altre o a sos advocats o procuradors o testimonis per lo sobre dit respecte, incidirá en pena de perdre lo

puny o de galera o desterro per lo temps a Sa Señoria y Consell ben vist y de mort natural seguintse mort o mutilatio o affolament de membre. i si ad aquell o aquells per dit respecte, de paraules soles injuriará o amenassará, incidisca en pena de sinquanta lliures o de servir a la Dragonera y Cabrera per temps de tres mesos.

Cap. XXXXVI

CONTRA LOS QUI INJURIARAN A ALTRI EN LO CASTELL REAL,
EN LA PLAÇA DE CORT O EN CASA DE ALGU DELS DOCTORS
DEL CONSELL

Item ordena y mana que qualsevol persona qui dirá alguna injuria verbal a l altre dins lo Castell o en la plasa de Cort o en casa de algú dels magnífichs doctors del Real Consell, haje de estar trenta dies a la pressó y si es official, notari o procurador, aje de esser privat de son offici o al menys sospés per lo temps a Sa Sria. y Consell Real ben vist.

Cap. XXXXVII

CONTRA LOS QUI INJURIAN DE PARAULES

Item com en la present Ciutat i per tot lo present Regne se fassa gran abús de injuriar de paraules lo hu al altre, de hont se seguexen bregas, desafijs i altres scandols, per ço Sa Señoria desitjant llevar tal abús, mana y ordena que qualsevol qui dirá al altre: lladre, treydor, cornut, alcauot, puta, bagassa, juheu, xuya, ca, fill de ca, perro, embriach o altres semblants injurioses verbals, incidisca en pena de estar vuyt dies a la pressó ab una cadena al coll, y de dita pressó no sia extret fins que publicament haje tornat la fama al injuriat, i en cas que dit injuriat sia persona de honor i qualitat, incidisca en pena de estar lligat al costell per spay de una hora, e altres majors o menors a arbitra de Sa Sria. i Real Consell.

Cap. XXXXVIII

CONTRA DELS QUI FAN BATALLA Y TIRAN PEDRES

Item com de fer batalla tirant pedres uns contra altres se seguescan moltes bregas, ferides y morts y rompiment de taulades i altres danys, mana Sa Sria, que qualsevol que dins la present Ciutat o dins las viles o fora de aquelles farà dita batalla, are sie persona de discretio, are sie minyó, stará quinze dies irremissiblement en la presó, i lo pare de aquell, si es de hedat de quinze anys en avall pagarà vint sous, deu per lo official quil pendrá i deu als coffrens reals.

Cap. XXXXVIII

CONTRA LOS QUI DONEN BAYA DE NITS ALS QUI PORTAN LLUM

Item com en la present Ciutat se fasse molt gran abús de cridar als qui van de nits ab atxes o altre llum: sa nobia (sic) i alcauots; inquietant i avelo-

tant les persones de honor qui van ab dites abxes i llums de tal manera que ja no gossen portar llums sino anar a les scures, lo que además que mala criança i desecato, es perillos de scandoll, per so volent llevar del tot Sa Sria. semblant abus, mana i ordena que qualsevol persona qui de nits cridarà: la nobia y alcayot, o altre cosa semblant, stiga trenta dies a la pressó, si será de quinze anys en amunt, y si será de quinze anys en avall, vuit dies en la pressó i lo pare, germá o amo pach deu sous, i sinch per lo official quil pendrá i sinch als coffrens reals.

Cap. L

CONTRA LOS QUI ANIRAN AL CUERPO DE GUARDIA NO ESSENT
DE GUARDA

Item per perseverar los fills, mossos, criats i altres de robar i ser vagabundos anant al cuerpo de guardia, mana Sa Señoria que qualsevol que de nits será trobat dins al cuerpo de guardia, ara jug, ara no jug, si no será de la guardia, incidisca en pena de star vuyt dies tancat en la pressó ab una cadena al coll, ultre de les penes statuides contra los jugadors, a les quals no vol sia feta derogatio alguna.

Cap. LI

CONTRA LOS QUI PORTARAN ARMES PROHIBIDES

Item mana Sa Señoria que no sia persona alguna qui gose ne presumasca aportar de die i de nits per la present Ciutat o per les viles i parrochias de la part forana, spassa de dos mans, llansa, alabarda, o altra arma ab asta, rodella o broquer, pecto, coltalets, cuirassa o jaco de malla, pilota de ferro o altre metall, espasa, daga, o punyal de punta de clau o gra de ordi, sots pena de deu lliures i les armes perdudes, applicadores la tercera part al official qui les pendrá, del qual serán dites armes o d estar trenta dies a la pressó.

Cap. LII

CONTRA LOS QUI APORTARAN SPASSA O DAGA DE PUNTA
DE CLAU

Item mana Sa Señoria que no sia persona alguna qui gos aportar axi dins poblat com fora poblat, ni tenir en casa ninguna spassa o daga de punta de clau o de gra de ordi, sots la matexa pena de deu lliures i les armes perdudes, distribuïdores com dalt está dit o d estar trenta dies a la pressó.

Cap. LIII
CONTRA LOS QUI APORTARAN PER POBLATS BALLESTER
O ARCABUÇOS

Item mana Sa Señoria que no sie algu qui gos aportar de die ni de nit axí per la present Ciutat com per las viles y parrochias de la part forana, arcabús, scopeta, padrenyal o balesta sots pena si serán parats, de deu anys de galera, i si desparats, de tres anys de galera, en la qual pena no se entén incidir los qui anirán a la guarda y en persecutio de moros o de mals factors, ni los qui anirán de camí, puis ans de entrar en la present Ciutat o viles desarmen dites ballestes, arcabussos, scopetes o padrenyalls, axí de roda com de canó.

Cap. LIIII
CONTRA LOS QUI APORTARAN PEDRENYALS DE 4 PALMS
Y BALLESTES

Item considerant Sa Señoria Illma. que los pedrenyals i ballestas menors de quatre palms de arbre o de canó, son armes proditories, falses e inútils pera la guerra i que ab aquelles se han comesses en la present islla moltes morts proditoriament i han causat molts mals i danys i que per so la Magestat del rey señor nostre ha reprovats i prohibits aquelles en altres provincies i regnes seus y procurat totalment de extirpar aquells per ço Sa Sria. Illma. statueix, ordena i mana que no sie persona alguna de cualsevol stat, grau, conditio sie, que gos ne presumesca tenir en son poder ni en sa casa ni aportar de die o de nit per la present Ciutat o altres viles i llochs ni per camí o fora camí ni en poblat o despoblat, publicament o amagat en alguna part del present Regne, los dits pistolets o arcabussos, pedrenyals o de metxa menors de quatre palms de arbre o de canó sots pena de doscentes lliures als coffrens reals applicadores aço es en dos terços, y lo un ters al acusador, encara que sie official real, qui donará legitima prova i posará en mans de la regia Cort lo delinquent y ultra dita pena, si será militar o ciudadá, de desterro perpetuo de la present islla, i si será de menor conditio, de servir perpetuament a les galeres de Sa Magestat o altre major o menor pena a arbitre de Sa Señoria Illma. i Consell Real, lo qual arbitre se puga stendre fins a pena de mort natural inclusive, segons la qualitat de la persona, excepte emperó Sa Señoria Illma. del present capitol los aligusirs, capdeguaytes, comisaris de Su Señoria Illma. i altres officials reals i los cavals forçats i voluntaris que se vexen a Sa Magestat en cas de rabato de moros o guerra y en dits casos quant els dits cavalls ab licentia en scrits de Sa Señoria Illma. als quals, ço es, a dits officials per efecte de perseguir los malafactor i als dits cavalls en los dits cassos de guerra, rebato de moros ab dita licentia en scrits se congedex que pugan portar i tenir en son poder arcabussos, pedrenyals de tres palms i mig de canó i no menors, sots la pena en cas ne tigan en son poder o aporten de menors en lo present capitol contengudes.

Cap. LV

CONTRA LOS DELATS QUE PORTARAN PEDRENYALL

Item proveheix i mana que ningun delat encara que no sie bendetjat cridat, gose ne presumesca en companya o a soles aportar arcabús ne pedrenyal algú de ninguna mida encara que sie de quatre palms de canó entre tant que será tingut a la Regia Cort sots pena de sinch anys de galera.

Cap. LVI

CONTRA LOS MENESTRALS QUI ADOBARAN LOS TALS PEDREÑALS O BALLESTES

Mes avant per que millor se effectue la dita reprovatió e extirpatio dels dits pedrenyals que será no havent y persones que de nou ne fassen ne adoben los que ja stan fets, per ço Su Señoria Illma. statuex, ordena y mana que de ací el devant ningun ferrer, pedrenyaller, ne altre qualsevol persona, gose ne presumesca publicament o en secret ab paga o sens paga, adobar, netetjar ni fer de nou pedrenyals ni los fusters fer caxes de pedrenyals o arbres de ballesta que sien menors de quatre palms de canó, exceptatn emperó als dits alguers, oficials reals, comissaris i cavalls que servexen a Sa Magestat i tindrán licentia en scrits als quals tampoch se pugan adobar los, netejar los ni fer de nou pedrenyals alguns ballestas menors de tres palms i mix de canó o arbre sots la pena en lo capitol 54 imposada contra os qui aportarán i tindrán dits pedrenyals.

Cap. LVII

CONTRA LOS QUI NO HAN MANIFESTAT LOS PEDREÑALS CURTS Y DELS QUILS TINDRA

Item per quant se enten que no obstant la prohibició de dits pedrenyals i ballestas vultimament (sic) feta per lo ultim llochtinent predecessor de Sa Sria. se han dexat de manifestar molts de dits pedrenyals dins los terminis ab dita prohibicio assignats de modo que se enten que encara vuy hia molts en lo present Regne qui tenen en son poder dits padrenyals reprovats, per ço Sa Señoria Illma. pera que ab major rigor se puga fer executio dels precedents capitols, usant de gratia special, provehex, ordena y mana que dins sis dies apres de la publicatió de la present crida qualsevol persona de qualsevol stat, grau, o condició que sie qui tinga en son poder pedrenyals o ballestes de manor llargaria que ab los precedents capitols está designat, haje de aportar i depositar aquells o aquelles, ço es en la present ciutat, en poder del magnífich micer Miquell Miralles, doctor del real Consell, i en la part forana en poder del balles de les viles, los quals balles ajen de aportar aquellas en poder de dit magnífich micer Miralles dins sis dies apres que tindrán dits pedrenyals en son poder, lo qual termini passat se farà executió irremisiblement contra los que serán trobats culpables i que incidirán en les penes en los precedents capitols contigudes.

Cap. LVIII.

REMISSIO DE LA PENA PER LOS QUI NO HAURIAN DENUNTIAT
DITS ARCABUÇOS

Mes avant perque ab les dites prohibicions fetes de manament el dit quondan Don Luis Vich se prefigi termini dins lo qual sots les penes en dita prohibicio contengudes se havien de portar los dits pedrenyals en poder de les persones en dit edicte nomenades perque los que a les hores dexaren de aportar dits pedrenyals no dexen are també per temor de la pena que a les hores fonch imposada, per ço Su Sria. Illma. ab los presents edictes remet a totes i qualsevol persones de qualsevol grau o conditio sien la dita pena en que porien esser incorreguts per haver tingut en son poder i dexat de portar a la Regia Cort los dits pedrenyals curts o ballestas ab que empero no sien persones preses, manlleutades o aprocessats per rahó de dits pedrenyals en la Regia Cort.

Cap. LVIII

CONTRA LOS QUI APORTAN SPASSES SENS TAULA O GUASPA

Item mana Sa Sria. que qualsevol persona qui per la present Ciutat o viles aportarà spassa sens taules o sens guaspa ab la punta de la beina tallada o la guaspa ultre de les armes perdudes, incidirà en pena de deu lliures distribuïdores com dalt stá dit o d estar trenta dies a la pressó.

Cap. LX

CONTRA LOS QUI APORTAN BALLESTA O ARCABUS EN APLECH
DE GENT

Item que qualsevol persona qui aportarà arcabús, escopeta, ballesta, en ningùn aplech de gent de qualsevol mida que sie, com son fires, mercats, ballades, esposades, missa nova o altres parts semblants, incidisca en pena de cinquanta lliures i les armes perdudes per lo oficial qui les pendrà o d estar bendejat per temps que sis mesos de la ciutat, vila y lloch i terme de aquell de hont serà o habitarà.

Cap. LXI

CONTRA LOS QUI PORTAN SPASSA O DAGA DE PUNTA DE CLAU

Item desitjant Sa Sria. del tot extirpar dites spasses, dagues o punyals de punta de clau o de gra de ordi, mana que no sie ningùn spasser o daguer que gos fer ningunes spasses, dagues ni punyals de punta de clau o gra de ordi ni aodbar ni guarnir aquellas sots pena de cinquanta lliures aplicadores lo ters al acusador o al oficial qui las pendrà.

Cap. LXII
CONTRA LOS QUI PORTAN SPASSA FORA LA MIDA

Item mana Sa Señoria que no sia persona ninguna que gos ne presumesca aportar ni ternir en llurs cases ni en altre part spassa alguna que la fulla de aquella sie mes llarga de sinch palms i mig osts pena de perdre la, la qual acursada será del oficial qui la pendrà i d estar quinze dies a la pressó si ja no será stranger qui sia vingut de fora Regne y no sie de aturada.

Cap. LXIII
CONTRA LOS QUI FARAN SPASSES FORA MIDA O ADOBARAN
AQUELLES

Item mana Sa Sria. qualsevols mestres i altres qualsevol persones que farán o fabricarán fulles d espasses o farán fer y fabricar aquellas que no les pugan fer de major mida de la que está en lo precedent capitol contenguda e per lo matex als spassers y altres persones qui guarnexen spasses que no guarnescan ni adoben ningunes spasses que sien de major mida de la de dalt sobredita, sots pena axi per los qui les febricará o farà fabricar i fer, com per aquells aplicadores als oficials com dalt es dit i de vint i sinch lliures o bendig temporal a arbitre de Sa Señoria.

Cap. LXIII
CONTRA LOS QUI VAN DE NITS SENS LLUM CONTRA LA FORMA
DEL PRESENT CAPITOL

Item mana Sa Señoria que tocases les quatre hores de nit ningun home vaja per la present Ciutat sens llum, sots pena de estar en la pressó per spay de tres dies y de perdre les armes que aportarán les quals serán dels oficial quilts porterán y axí matex mana i ordena que ninguna persona del die de St. Miquel de setembre fins a pascua de resurreccio sie trobada per la present Ciutat ab llum i sens llum armat ni desarmat de las sis hores de la nit fins a las deu; i de pascua de resurreccio fins al dia de St. Miquel de setembre de les sinch hores de nit fins a les set sots pena que si será trobat a tal hora d estar en la pressó per spay de quinse dies, vultre les armes perdudes, si no tindrà justissima causa, a arbitre de Sa Sria. i Consell Real.

Cap. LXV
CONTRA LOS QUI PORTA CANS DE AJUDA O CRIAN AQUELLS

Item mana y ordena Sa Señoria que no sie persona alguna de qualsevol grau o condició sia que gos aportar en si cans alans, que vulgarment se diuen cans de ajuda, sots pena de XXV lliures applicadores lo un ters al oficial quilts pendrà i los dos terços als coffrens reals y en la matexa pena inco-

rrerán qualsevols quis en sa casa tindrán o criarán dits cans alans dits de ajuda, exceptat los qui habitan o en llochs o cassas qui stán a una llegua de la mar, los quals poden tenir y criar dits cans per effecte de guardar ses cases i per anar contra moros, los quals nos pugan portar en altres viles, llochs, per camins poblats ni despoblats, sino sols per dit effecte de moros sots la matexa pena.

Cap. LXVI
CONTRA LOS BLASFEMOS

Item com per lo abominable crim de la blasfemia, jurar o renegar de Nostre Señor Deu, tramet Nostre Señor grans plagues y persecutions en la terra, per tant i altrament volent Sa Señoria que tant detestable crim y ofensa de Deu sia extirpat, diu y mana a tothom generalment que ninguna persona de qualsevol stament, grau o conditio que sia, no blasfeme ni altrament jura lletjament per Nostre Señor Deu per la Sanctissima Verge Maria Señora i advocada nostra, ni per los sancts, sots pena de sinch lliures als cofrens reals aplicadores o de esser los clavada la llengua al costell o d estar ab una mordasa en la boca en lo costell per spay de una hora y los qui hoirán dits blasfemos o haja a denuntiar al magnifich jutge de Cort sots pena de vint sous.

Cap. LXVII
CONTRE UZURES

Item desitjant Sa Señoria llevar del tot lo parniciós crim de la uzura, ha ordenat que qualsevol persona qui farà cambis sechs i prestará o donará a uzura o llogre, o farà qualsevol specia de uzura, sots qualsevol nom, forma o tracte, perdrá les quantitats o altres cosses que per a tal negoci serán donades y lo doble de aquelles aplicadores per la tercera part al acusador y les altres dos parts als coffrens reals i en la matexa pena vol esser incidits los qui vendrán robes o altre qualsevol género de virtualles o altres mercaderies a fiat ab guany excessiu mes del just preu de quel vendrá en comptans.

Cap. LXVIII
DEL MATEX

Item ordena y statueix Sa Señoria que nos puga fer comerxi de vendre o altrement sots nom de permuta o altre comerxi dexar llana, ferro o altres cosses en gros o fiar a temps a persones qui no tingan aquell comerxi y que saben i presumen i deuen seber o presumir que no compren sino per revendre, de continent als matexos o altres ab desavans, sots pena de perdre la tal llana, ferro o altres cosses axí venudes o contractades, aplicadores com dalt stá dit.

Cap. LXVIII

CONTRA LOS NOTARIS QUI TESTIFICARAN ACTES USUARIS

Item statuex y mana que ningún notari testifich ningún acte dels contenguts en los sobredits dos capitols, ni ningún corredor entrevinga ni sia tercer en semblans contractes sots pena als notaris de sinquanta lliures aplicadores com dalt es dit i als corradores sots la matexa pena i de esser privats de sos officis, i vol i declara Sa Señoria que lo matex qui pendrá a usura puga esser lo acusador i aje de dites penes lo ters.

Cap. LXX

CONTRA LOS AGABELLADORS

Mes avant mana y ordena Sa Señoria que persona alguna de qualsevol grau, stat o conditio sia, no gos ne presumesca per sí ni per interposadas personas comprar dins lo present Regne forments, ordis, civades, llegums ni altres grans ques cullen dins lo present Regne per embutigar les o ensitjar o altrement recondir que vendre les al temps que a ells aparexerá, sots pena de sinquanta lliures i la mercaderia perduda de les quals coses la terçera part del acusador i les altres dos als coffrens reals.

Cap. LXXI

CONTRA LOS QUI NO VENDRAN LOS GRANS QUANT
LOS SERA MANAT

Item mana i ordena Sa Señoria que qualsevol persona qui tindrà forments, ordis, civades, garrofes o qualsevol altres grans ques cullen dins lo present Regne o qualsevol altres cosses necessaries per la sustentatió humana mes dels que tenen menester per sa provisió, ara sien de arrandament, ara sian de comerxi, ara sien de sa cullita o de censos, ajen de vendre aquells publicament tostemps que per Sa Señoria o altres a qui sesguardará, li será manat i en los llochs hahont se manerá i sels destinerá per la dita venda, sots pena de perdre dites provissions o altres penes arbitrals.

Cap. LXXII

CONTRA LOS QUI COMPRAN BLATS EN ERBA AB PREU ANTICIPAT

Item mana que no sia persona alguna qui gos comprar blats, ordis, civades, stant aquelles en herba sots pena de perdre dits fruits i de sinquanta lliures aplicadores com dalt stá dit i en la matexa pena incidirán qualsevols qui bestaurán o anticiparán ninguns diners per compte de blats, ordis, civades als qui no tenen dits ordis, civades, blats sino quels han de cullir a son temps ans de esser dits grans cullits.

Cap. LXXIII
CONTRA ALCAVOTS

Item com lo pernicios crim de la alcavotaria sie molt frequentat en lo present Regne, enganyant i seduint donzelles, casades, ciudes i altres, o consentint que en ses casses se fassen semblants actes de adulteris o fornicacions o permatent los marits y les mares que ses mullers y filles tingan actes carnals ab elles en molt gran offensa del Nostre Señor Deu y pernitia molt gran del poble, per ço desitjant Sa Señoria extirpar tant enorme delictes y purgar lo Regne de tant mala gent, mana y ordena Sa Señoria que qualsevol alcavot ara sia ab interés, ara sens interés, qui exercirá semblants actes de alcavoterias o donerá lloch en ses cases per dits actes carnals o sufrirán o permetrán que ses mullers, filles, netes, nebodes, cusines o criades tinguen actes carnals ab ningú, si tals alcavots serán homens, encorregan en pena de correr la vila y de desterro perpetuo de tot lo present Regne y per ser difficultosa la prova de dit delictes, declara Sa Señoria que aquell en casa del qual, de nits y a hora recaptada entrarán dones desonestes o altrement sospitoses y avesats a semblants actes encare que sia hospital, taberna, casa de revenderia, sia tingut sens altra prova per alcavot o alcavota, com a tals sien castigats y punits y per ser delictes secret y de difficult prova y per llevar tot scrupol de dret declara Sa Señoria que los socios del delictes y los matexos adulteros per los quals será feta dita alcavoteria y qualsevol testimonis inhables, infames o singulars, puixs sien dos o mes, sien tinguts per testimonis ydoneos y fehahents.

Cap. LXXIII
CONTRA LOS ROFIANS O DONES QUI TENEN AQUELLS

Item proveheix y mana que no sia dona alguna publica qui gos ne presumisca tenir amich rufiá ni donar o tremetre diners o altres coses ad aquell per via directa o indirecta, sots pena al rufiá de correr la vila, si es del present regne y si es estranger sots pena de açots, y de sinch anys de galera y a la dona de correr la vila o de assots si es estrangera y de exili perpetuo del present Regne.

Cap. LXXV
CONTRA LES DONES ARREPENTIDES QUE APRES TORNEN
AL PARTIT

Item perque se veu molt sovint que apres que alguna dona se es exida del partit y li han donades algunas caritats perque perseveren estar fora del pecat, dins poch dies apres torna al partit en gran deserverey de Nostre Señor Deu, per ço Sa Señoria mana que qualsevol dona ques será convertida y

exida del partir ab nom y motiu de ferse bona, si tornerán al partir o en altra part pera guanyar, insidesca en pena de correr la vila o de assots si es estrangera y de bandeig perpetuo.

Cap. LXXVI
CONTRA LOS CONCUBINANS

Item proveheix y mana que no sia persona alguna que gose ne presumezca estar amigada ni tenir concubina alguna en sa casa o fora de casa ans en continent se hagen de apartar apres de la publicació de la present crida, sots pena que si serán casats y serán homens de conditio de cent lliures per cada un applicadores lo ters al acusador y auxili (sic) de la present ciutat, vila o loch per temps de dos anys y si serán de baixa conditio en pena de correr la vila y de auxili de un any, axí lo hu com laltra per si serán fadrins o solters y será de conditio incidirán en pena de sinquanta lliures lo terç al acusador y si serán de baixa conditio en pena de auxili a arbitre de Sa Señoria.

Cap. LXXVII
CONTRA LOS QUI BEVEN I MENJEN EN LO HOSPITAL DEL BORDELL
O DEL CARRER DE AQUELL

Item sots la mateixa pena mana y ordena que no sia ninguna persona que gos menjar ni beurer en lo hostel del bordell ni en ningún hostel y taverna que estigue en lo carrer del bordell, ara sia casat ara sia solter, sots les penes en lo capitol precedent contengudes y lo hostaler qui tal permetrá, incidisca en pena de star trenta dies continuos en la presó y de pagar deu lliures de les quals haurá un terç lo acusador o el oficial quils pendrá.

Cap. LXXVIII
CONTRA LOS CASATS QUI ANIRAN AL BORDELL

Item mana Sa Señoria que qualsevol home casat que será trobat dins lo bordell si no tendrá molt justa causa per la primera vegada incorrega en pena de star quinze dies a la presó y per la segona de estar hi trenta dies y per la tercera de correr la vila o de esser desterrat del present Regne per temps de tres anys.

Cap. LXXVIII
CONTRA LOS QUI BESAN DONZELLES PER CASAR SE AB ELLES

Item que com en lo present Regna sovint se atrevescan molts homens poch temens a Deu y a la real correctio de la justicia, de solicitar y atemptar

a moltes donzelles ab les quals altrement no poden cassar per no voler ho elles o sos parents, avis o altres parents o sos tutors y curadors o altrement per altres respectes y axí procuren de besar aquelles o fer altres toscaments desonest o se jactan y avanan de haver bessades aquelles o haver tinguts actes desonestes ab elles per a que sos pares, avis, tutors, parents o altres les y donen per mullers, de hont se seguexen en apres morts, bregues y altres scandols notables, per ço desitjant Sa Illma. Sria. obviar a uns tant grans excessos, mana que no sia algú qui gos ne presumesca attentar donzella o viuda alguna besant o volent besar o tocant desonestament aquelles encare que sia ab promesa e intent de casarse ab aquelles, sens procehir voluntat expressa de llurs pares o mares o avis o amics, tudors, curadors o altres de baix del poder dels quals stan, sots pena de la vida o de galera perpetua encare que après de dit besar o altre tocament desonest se seguis matrimoni, si será fet dit besament o tocament desonest ab violentia, força o contra voluntat de dita donzella o viuda, y si seran dits actes fets ab voluntat de dita donzella o viuda, pero contra voluntat de sos pares, mares, y altres sobredits, incorregan en pena de deu anys de galera y los que se jactarán de haver bessades o tinguts actes desonestes ab dites donzelles o viudes no essent axí la veritat, per arribar a llurs intents de poderse casar ab elles, ab les quals altrement no porien casar, incorregan en pena de sinch anys de galera.

Cap. LXXX

CONTRA LOS QUI SE JACTARAN DE HAVER BESAT O TINGUT
ACTE DESONEST AB ALGUNA DONA

Item mana y ordena Sa Señoria per llevar tota manera de infamia, dany y scandols que qualsevol persona que se jactará o ananará, dirá o afirmarà haver ell tingut acte desonest ab qualsevol dona, viuda, cazada o donzella, fora del sobredit fi y effecte de casar se ab elles, sino sols per infamar o desonrar aquelles o a sos marits, pares, mares, jermans o altres parents, o altrement per qualsevol altra causa o respecta, incidescan ara sia ver, ara sia fals, en pena de star una hora al costell o de star trenta dies a la presó y haverse a desdir publicament y tornar la fama o de desterro o de galera per temps de tres anys, atesa la qualitat de la dona, marit, pare o parent, en la mateixa pena incorrerán los qui dirán y afirmarán altres haver tinguts actes desonestes ab ninguna dona viuda, casada o donzella, ara sia ver, ara no u sia, ab tal que no sia dona pública, cantonera o altra qui publicament viu desonestament.

Cap. LXXXI

CONTRA LOS QUI FESTEJAN DE NITS

Item per llevar lo mal us y pernissios a la república dels qui fastetjen, de star de nits a la porta o a la scala o dins casa de les donzelles a qui festetjen

de hont se segueixen actes y tocaments desonestos y matrimonis clandestins, bregas y morts y altres notables escandols, mana y ordena Se Señoria que qualsevol que de nits, deprés de haver ocada la oració de la Ave Maria, stará a la porta, ara sia en lo lindar, ara sia fora en la scala o dins la casa, tant en la present Ciutat com en les vilas, encorrega en pena de star quinze dies a la presó per la primera vegada, y per la segona, trenta; y per la tercera que sia bendetjat de la Ciutat o vila y terme de aquells per spay de sis mesos.

Cap. LXXXII
CONTRA JUGADORS

Item mana Sa Señoria que no sia persona alguna qui gose ne presumisca de nits ni de dia en dies de festa ni de feyna, jugar a alguna manera de jochs de cartes o de daus dins Ciutat o fora d ella ni tenir en ses cases jochs ni tafureries ni ferdany ni tenir aquells per vendre, sots pena de XXV lliures pagadores lo terç al acusador y los altres dos terços als coffrens reals, declarant empero que los cavallers, ciutadans, mercaders, pugan jugar tant en dies de festa com de feyna a qualsevol manera de joch de cartes, puis no sian joch de cartilla, carta girada, quarentí, gresa o altre joch que tinga semblança de gresca, ni altre joch de pasar ni als bueltos, y declara mes avant que les persones de manor stament pugan jugar a qualsevol joch de cartes com no sien dels exceptuats ni joch de primera o quinola en lo present capitol en los dies de festa, tant solament après de dits officis divinals, sots la mateixa pena de XXV lliures en lo modo desus dit repartidores.

Cap. LXXXIII
DEL MATEIX

Item com lo intent de Su Señoria Illma. sia que los jochs en lo precedent capitol permesos sian per a divertiment y no pera que ab aquells se destruescan los poblats en lo present Regne, per ço Sa Señoria Illma. statueix, ordena y mana que ninguna persona de qualsevol stat, grau o conditio que sia que gos ne presumisca jugar a ninguna manera de jochs encare que sien dels que son permesos, ab lo precedent capitol en dies de festa ni feners, en cases publiques de jochs, ha hont se traou pach taulatje, cartes o candeles y que en los dits jochs permesos no pugan jugar mes en un mateix dia de deu lliures, moneda de Mallorca, y aquelles que comptants moneda monedada y no a fiar ni ab penyores o polisses en taula ni en altra manera, declarant que si haurá jugar a fiar no sen puga haver rahó en juy o fora aquell ans be les dites obligations o polisses que per dit efecte serán fetes sien nulles ipso jure y axí mateix mane que ninguna persona gos ni presumescha jugar a algun dels dits jochs y casos permesos passades quatre hores de nit, sots pena de XXV lliures applicadores, ço es, un terç al acusador y los restants dos terços als coffrens reals y altres penas majors o menors a arbitra de Sa Señoria.

ria y Real Consell reservades, e los miradors qui serán trobats o será provat que hagen mirat alguns que jugassen a dits jochs o en los llochs o modos prohibits, caygue en pena de tres lliures en lo modo desus dit repartidores.

Cap. LXXXIII
CONTRA LES CASES AHONT SE JUGA

Item per quant es rahó que axí com stá prohibit que nos juguen en cases públiques de joch, se prohibescan també los llochs y cases públiques de jochs, per ço Sa Sria. Illma. prohibeix y mana que no sia persona alguna de qualsevol grau, stat o conditio sia que gosa tenir en sa casa joch en que fassa pagar taulatje, cartes, candeles ni altrement rebre emolument algú, ni tingue en sa casa tafureria o frequentia de jugadors encare que sia sens interés, sots pena de XXV lliures repartidors ab la forma del precedent capitol y de star trenta dies a la presó y que les portes de la casa, taules, cadires, banchs, tapets ab que haurán jugat sien cremades irremissiblement.

Cap. LXXXV
DEL MATEIX

Item mana Sa Señoria que no sia ninguna persona qui de coresma gos jugar a ninguna manera de joch tant de daus, cartes com de billes, bolles, tarongeta o altra cosa semblant, sots pena si jugarán a daus o a cartes en dit temps de coresma, quels sia doblada la pena en los precedents capitols contenga, y si será altre manera de joch, incorregan en pena de sinch lliures applicadores, ço es, un terç al acusador y los dos restants als coffrens reals y si no tindrán de que pagar, estarán quinze dies a la presó, acceptat que pugan jugar a pilota apres de mix dia, puis no sia dia de divendres, sots la mateixa pena.

Cap. LXXXVI
CONTRA VAGABUNDOS

Item per quant de no voler treballar los homens ni voler star ab amo sen segueixen molts danys y entre altres que se avesan a robar, per ço Sa Illma. Sria. proveheix y ordena que tots los vagabundos que starán sens amo y no treballen en alguns officis dins tres dies après de la publicatió de la present crida se hayen de posar ab amo y treballar ho hagen de buydar la ciutat, vila o lloch ahont starán y dins deu dies de tota la illa, sots pena que si passats dits dies serán trobats sens amo, sels farà correr la vila e incidirán en pena de servir les galeres de Sa Magestat per temps de tres anys.

Cap. LXXXVII
DEL MATEIX

Item mana Sa Señoria que no sia persona alguna axí home com dona que sia sana y puga treballar y guanyar se la vida que gose de esta hora en avant. anant demanant almoyna per les portes ni per camins y sglesies o altres parts sots pena de esser tinguts per vagabundos y com a tals sens altra prova sien castigats y punits.

Cap. LXXXVIII
DEL MATEIX

Item diu, mana y notifique que qualsevol jornalero y altre qualsevol jornalero y altre qualsevol persona qui no tindrà casa o habitatio perpetua o llogada y jugará en qualsevol manera e joch en dia faner o de diumenge o festa manada ans de mix dia, sie tingut y reputat per vertader vagabundo y com a tal punit y castigat com sia cert que volent fer feyna ab molta facilitat trobarien qui lels donaria y per just y rahonable preu los llogarian y dexan de fer ho y llogarse per poder jugar y emborratxarse per hostalls, bodegons y tavernes.

Cap. LXXXVIII
CONTRA LOS QUI BEUEN O MENJEN EN HOSTALS O TAVERNES
TENINT CASA

Item considerant Sa Señoria los grans abusos, vicis y peccats ques cometen en los hostals, bodegons y tavernes, axí en la present Ciutat com en altres viles y llocs del present Regne, en los quals moltes persones dexant ses mullers, fills y familia, golafrejant y emborratxant se están dies y nits, de hont se seguexen grans inconvenients y notables danys en preiudici de la cosa pública: per ço Sa Illma. Sria. volent obviar a tals desordes, diu, notifica y mana que ningun hostaler, taverner o bodegoner o altre persona semblant gos ne presumisca de dia ni de nit permeta que en se case menje ni bega ni stiga de dia ni de nit ninguna persona que no sia estrangera o passatgera, exceptats treballadors y menestrals que fasse sa feyna y no sian vagabundos y no tingan case o habitació propia o llogada dins la qual ells mateixos o son pare, germá o amo o altre qualsevol persona los fan la despesa, sots pena pera dits hostalers, taverners y bodegoners, quels serán llevadas las portas de la casa y starán al costell per spay de una ora, y los qui mejarán, beurán, dormirán o starán en ditas casas pagarán deu lliures, lo terç al acusador o al official quilts pendrà y servirán a la obra de la fortificació, a ses propias despeses per spay de un mes.

Cap. LXXXX

CONTRA LOS OFFICIALS QUI ENTRAN EN TAVERNAS O BODEGONS

Item per quant alguns officials, oblidats del offici que tenen, donant de sí molt mal exemple no dupten en menjar y beure en hostals y tavernas de la present Ciutat, per ço mana y ordena Sa Señoria que qualsevol official, de qualsevol género o specia que sia que será trobat dins ningun hostel, bodegó o taverna, si no constará esser hi entrat per manament de Sa Señoria o de algú dels magnífichs doctors del Real Consell o de altres officials superiors o altrement per causa justa, necessaria o util a la Regia Cort, incidescan en pena de privatio de llurs officis y de star un mes a la presó.

Cap. LXXXXXI

PROHIBITIO DE CASSAR

Item per la gran utilitat que redunda al present Regne de esser provehit de carns, mana y statueix Sa Señoria que no sia persona alguna qui gos cassar perdius, cunills, llebres ni altres género de cassa de ninguna forma ni manera del dia de pasqua de resurrectio fins per tot lo mes de juny inclusive, sos pena de deu lliures y los instruments o cans perduts, applicadores ço es, los instruments o cans al official quils pendrá y los dits dos terços als coffrens reals y lo terç al acusador.

Cap. LXXXXXII

DEL MATEIX

Item mana Sa Señoria que no sia persona alguna que en ningun temps del any gos cassar perdius ab llosas, ab caldera, ab bou, ab filats o acurrica, sots pena de deu lliures als coffrens reals y lo terç al acusador.

Cap. LXXXXXIII

DECLARATIO DELS CAPITOLS PRECEDENTS

Item mana y ordena Sa Señoria que no sia persona alguna que de ninguna manera ab ningun género de instrument o enginy gos cassar, pendre ni matar ningun çervo, sots la mateixa pena, sens llicentia expressa de Sa Señoria.

Cap. LXXXXXIII

CONTRA LOS QUI TRAURAN MONITIONS Y ARMAS

Mes avant considerant Sa Señoria Illma. que importa y convé molt per el servey de Sa Magestad y conservatio del present Regne que stiga provehit

de tota manra de monitions, per ço Sa Sria. Illma. statueix, ordena y mana que no sia persona alguna de qualsevol grau o conditio sia que gosa ni presumesca traure ni fer traure per si ni per interposada perssona, alguna manera de armas de qualsevol género o specia que sian, offensivas o deffensivas; haxi mateix prohibeix que no pugan traure alguna manera de monitions com son pólvora, çofre, celitre, plom, pilotas de plom o altre metall y de qualsevol altre specia que sian, sots pena per el qui contraferá al present capitol de doscentes lliures si será persona militar o ciudadá, y de desterro de deu anys de la present illa; y si será de altre conditio, a deu anys de galera o de altre pena major o menor a arbitra de Sa Sria. Illma. y del Real Consell reservada y la mateixa pena se imposa als patrons o altres qualsevol ques trobará o será provat hagen carregat o tret del present Regne.

Cap. LXXXXV
DEL MATEIX

Item perque se ha entés que molts forasters han tret moltes armas y monitions del present Regne enchare que secretament y de magat, per ço Sa Señoria Illma. mana que no sia persona alguna que gosa ni presumesca vendre o donar a ninguna persona forastera, ço es, que no sia natural o tinga casa o habitació en lo present Regne, alguna manera de armas offensivas o deffensivas ni municions de las mencionadas en lo prop precedent capitol, o de qualsevol altre specia que sian ni tampoch algun foraster gosa comprar o pendre aquelles si no es ab llicentia en scrits de Sa Sria. Illma., sots pena de cent lliures o altre pena corporal a arbitre de Sa Señoria Illma. y Real Consell reservada.

Cap. LXXXXVI
REMUNERACIO PER ELS QUI ACUSARAN

Item per llevar tots scrupols y duptes de tret, declara Sa Señoria que qualsevols oficials pugan acusar en qualsevol dels capitols sobre dits, axí com qualsevol persona particular y hagen lo premi en dit capitol promés.

Cap. LXXXXVII
DECLARATIO DEL MATEIX

Item per la mateixa rehó per llevar tots scrupols declara y notifica Sa Sria. precehint delliberatió del Real Consell, ser sa voluntat i intentió que los contrafaents als capitols dels presents edictes o qualsevol de aquells, encorregan en las penas en dits capitols de dits edictes contengudas, enchare que no sian stats presos o trobats en dits delictas, puis const haver aquells comesos y haver contravengut a dits capitols.

Cap. LXXXVIII
DECLARATIO DEL MATEIX

E per quant es conforme a justícia que las penas sian diversificadas y aliviadas segons la diversitat de las personas fets, y temps y altres circumstantias ho requerexen, per ço y alrement Sa Illma. Sria. ab deliberatió del Real Consell diu, statueix y ordena que en tots y qualsevols casos continguts en los capitols dels presents edictes pugan esser imposadas altres maiors o menors penas a arbitra de Sa Sria. y Real Consell, lo qual arbitra puga esser stés fins a mort natural inclusive, en los casos que la atrocitat del delicta, segons la qualitat de la persona, del cas, temps y altres circumstantias, ab justícia y rehó.

* * *

E perque totes las sus ditas cosas sian a tot hom manifestas ningú no puga ignorantia allegar, mana Sa Señoria esser feta y publicada la present pública crida per los llochs acostumats de la present Ciutat y enchare en altres vilas y llochs acostumats del present Regne.

Don Hernando Çanoguera. Vidit Torner Regens. Vidit Clemens. Vidit Fivallerii fisci advocatus.

Fonch publicada la present crida per mi Gabriel Blanquer Bartomeu Coll y Matheu Montaner y Barthomeu Aloy, Toni Sastre, Toni Bonet, fet a 16 de març 1595.

Segueixen les firmes dels batles de les viles.

CONTRA LOS QUI DONAN DINERS A CAMBI A PERSONAS QUI NO
TENEN DINERS FORA REGNE Y ALTRES COSAS IL-LICITES
Y USUARIAS

Ara oiú que us denuncian y fan a saber a totom generalment de qualsevol grau, condició o stament sia de part del Illm. Sr. Don Fernando Çanoguera, loctinent y capitá general de la Sacra, Cesarea y Real Magestat del Rey nostre Señor en lo Regne de Mallorca y ysllas ad aquella adjacents:

Que com de alguns anys a esta part per la demasiada cobdicia de algunes persones qui no contentas de la honesta ganancia y just interesser que poden fer y guanayr ab les mercaderies que poden traura de aquest Regne y aportar a ell y dels cambis reals que donen o poden donar a altres personas de negoci per altres parts, se hague vingut a tant abus y açces que donen moltes y diverses quantitats a cambi señaladament pera Pallerm y Valencia a persones qui no tenen diners ni credit en dittes parts ni son negociants ab sota escrita de altres qui ho son no tant solament prenint immoderat interés per la primera remesa del cambi y altre per la tornada, pero encara tornant los cambis pera pagar la quantitat deguda per sort principal y interesser tornen fer rependre la mateixa o mayor quantitat ab altre cambi y sotascrita anant y tornant tres y quatre vegades en lo any lo que demés que es molt gran dany de la art mercantil y del be comú del present Regne, perque ab la cobdicia dels grossos interessers de dits cambis, molts deixen de fer aportar les mercaderies a est regne que son necessaries y traure de aquell les que son sobradas y pert la Universitat y Consignació del present Regne los drets que de dittes mercaderies cobraria; es també gran perjuhy a molts particulars los quals tenint necessitat no troben a de qui poder vendre o encarregar alguna partida de censal y son forçats a pendre a cambi, finalment es la total rohina dels pobladors dela present isla, havernehi com hi ha moltas casas tant de la present ciutat com de la part forana que han petit y van patint interessers insofribles de dits cambis y es cosa certa que vindrien del tot a acabarse si nos posás llimit y forma semblant renoci.

Per tant et alias Sa Illma. Sria. tenint ull a lo que toca al servey de Deu, be commú y bon govern del present Regne, preçehint delliberació en lo Real Consell feta apres de haver ho comunicat ab persones practicas y de bona concencia, diu, nottifica y mana a totas y qualsevol persones de qualsevol grau o condició sia, guarden y observen les provisions reals y cridas següents.

Primerament, attes que Sa Sria. Illma. no entén ni es de sa intenció alterar de manera alguna lo que está disposat per lo dret commú, consuetut vel alias circa los cambis reals que donen dest Regne a altra part ad a qui te o diners o credit en lo lloch a hont se ha de fer lo pagament, sino levar lo abús del pendre y rependre cambis ab sotascrita pesones qui ni tenen diners ni credit allá ahont se han de pagar, ni son per ordinari persones de negoci;

per tant Sa Sria. Illma. ordena y mana que de aquí al davant no sia persona alguna qui gosa ni presumesca donar diners a cambi ab sotascrita pera Pallerm ni Valencia a qui no tinga allí credit o diners sino es una vegada tantum y aquella al preu que corrá la plassa ab que tant en la ana com en lo retorn no puga guanyar de aquí a Pallerm y de allá assí a mes de deu per cent per anada y tornada y de aquí a Valencia y de allá assí a mes de sinch per cent.

Item que com lo mayor abús que y ha en lo present Regne esta materia sia lo reprendre de dits cambis o pendre altres pera pagar los primers, mana y ordena Sa Sria. Illma. que no sia persona alguna qui gos ne resumesca donar diners a cambi per dittes parts segona vegada, ço es, a persona quils vulla per reprendre o pagar altre cambi a la mateixa persona qui lo diná los diners o al altra y declara dits contractes de cambis, nulles y invalidos y serán tinguts per usuraris y que la moneda que se donará a cambi de esta manera no sa puga correr interesser algu ni puga valer sino com a pur amprestach per lo qual no pot ser dagut interesser algú y que demés que qualsevulla temps que sa provará y constará haverse donats diners a cambi ab sotascrita a persona qui en tittes parts no tinga diners o credit o per pagar altre cambi lo tal donador de cambi tinga obligació a restituyr lo que haurá rebut més de la sort principal com a rabut injustament y contra la dispositió del present adicta, cayga en pena de sinquanta liures cada vegada applicadoras lo un ters al acusador, encara que sia lo mateix qui haurá pres lo cambi y los dos terços als coffrens reals.

Item pera que del tot venga llervasa abús tant perjuiciós a la cosa pública, mana Sa Sria. Illma. que no sia algùn corredor de orella ni altra persona qui gossen ser medienera pera que se donen semblants cambis en esta edicta prohibits, sots pena de sinquanta liures per cada vegada en la forma desus dita repertidores y de privació de offici an a dit corredor de orella.

Y perque totes les susdittes coses sien a tos manifestas y ningú puguen allegar ignorancia, mana Sa Sria. les presents ser publicades per los lochs acustumats. Dat en Mallorca a XV de maig de mis sicents y quatre any dich 1604. Don Hernando Çanoguera. Vidit Miralles. Vidit Don Francisco Pacheco. Vidit Fivalles, fisci advocatus.

Fonch publicada la present cryda per mi Toni Bonet, corrador y Pera Pons, Nofra Catalá, Toni Frau, Pere Sanç Balester, Mateu Muntaner, fet ut supra.